

Sociological study of the causes, contexts and consequences of young people's tendency to bodybuilding (Case study: Shiraz youth)

Majid Movahed *

Professor of sociology, Shiraz University,
Shiraz, Iran.

Mohsen Arameshpour

PhD of Sociology, Shiraz University,
Shiraz, Iran.

Abstract

The human body in general, and physical attractiveness in particular is one of the topics that has become very important in today's world affected by new communication media, the growth of consumer culture, and it has become important in shaping of modern and postmodern discourses. The present research has been done with qualitative research method and grounded theory strategy. Data were obtained using purposive sampling and theoretical saturation criteria through in-depth interviews with 15 men aged 15 to 35 years who referred to body-building clubs in different parts of Shiraz who had at least 6 months of club membership, and have been analyzed based on three-step Corbin and Strauss coding. The result of data analysis was the achievement of twenty pivotal categories and one core category. Some of the key categories are: public acceptance regarding in the body of dramatic body management, gaining social influence among friends and neighbors, demands of the opposite sex, consumption as a show in the context of family and community, friends and motivators to go to the gym, conditions and personality status, good sense of fitness, social comparison with others, learning discipline in life, avoiding aggression and modesty, stability in social relationships, negative perception of others about the athletic body of bodybuilders, desire for a healthy lifestyle, The negative consequences of bodybuilding, and self-differentiation and greater acceptance in the eyes of others. The core category is the management and display of the body as a strategy for social distinction.

Keywords: Body Management, Bodily Self-Presentation, Distinction, Qualitative Exploration.

* Corresponding Author: movahed@rose.shirszu.ac.ir

How to Cite: Movahed, M., Arameshpour, M. (2021). Sociological study of the causes, contexts and consequences of young people's tendency to bodybuilding (Case study: Shiraz youth), *Quarterly Journal of Social sciences*, 28(93), 201-234.

زمینه‌ها و پیامدهای گرایش جوانان به ورزش بدن‌سازی:

مطالعه‌ای در شهر شیراز

مجید موحد * استاد جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

محسن آرامش‌پور دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

چکیده

بدن انسان به‌طور عام و جذابیت جسمانی به‌طور خاص یکی از موضوعاتی که در دنیای امروز تحت تأثیر رسانه‌های ارتباطی جدید، رشد فرهنگ مصرفی و شکل‌گیری گفتمان‌های مدرن و پست‌مدرن اهمیت زیادی پیدا کرده است و از عوامل اصلی تشکیل‌دهنده روابط بین افراد به‌شمار می‌رود. تحقیق با پژوهش کیفی و راهبرد نظریه زمینه‌ای انجام شده است. داده‌ها با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و معیار اشباع نظری از طریق مصاحبه عمیق با ۱۵ نفر از مردان ۱۵ تا ۳۵ ساله باشگاه‌های بدن‌سازی مناطق مختلف شهر شیراز که حداقل ۶ ماه سابقه عضویت در باشگاه را داشتند، به‌دست آمده و بر اساس کدگذاری کوربین و اشتراوس تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتیجه تحلیل داده‌ها، دستیابی به بیست مقوله محوری و یک مقوله هسته بوده است. برخی از مقولات عبارت‌اند از: اقبال عمومی در جامعه نسبت به مدیریت نمایشی بدن، کسب نفوذ اجتماعی در بین دوستان و اطرافیان، مصرف به‌مثابه نمایش در بستر خانواده و جامعه، شرایط و وضعیت منزلتی فرد، حس خوب نسبت به تناسب اندام، مقایسه اجتماعی خود با دیگران، پایداری در روابط اجتماعی و تمایز خود و مقبولیت بیشتر در نزد دیگران. مقوله هسته نیز عبارت است از مدیریت و خودنمایی بدن به‌مثابه استراتژی برای تمایز اجتماعی.

کلیدواژه‌ها: مدیریت بدن، خودنمایی بدنی، تمایز، کاوش کیفی.

طرح مسأله

همه انسان‌ها بدن دارند؛ اما این بدن خارج از روابط و تعاملات اجتماعی نیست. بدن انسان عمیقاً تحت تأثیر تجربه وی از هنجارها و ارزش‌های گروه‌ها است و از طریق آن شکل می‌گیرد. تعامل اجتماعی در قالب بدن شکل می‌گیرد؛ یعنی دربردارنده انسانی مادی است که از بدنش استفاده کند و زبان بدنی و حالت بدن دیگران را می‌خواند و جهان را به‌عنوان محیطی مادی و همچنین واقعیتی اجتماعی ادراک می‌کند (Giddens, 2016:575). هر انسانی از دو بدن برخوردار است؛ بدن جسمی که با تولد او شکل می‌گیرد و بدن اجتماعی که در طول زندگی و رشد در یک جامعه و فرهنگ خاص بر ساخته می‌شود؛ به‌عبارت‌دیگر، بدن انسان درک عمیقی از فرهنگ و جامعه‌ای که آن بدن در آن تجسم یافته به دست می‌دهد (Aghaie & khalili, 2018:57) کریس شلینگ (Shiling) معتقد است که بدن یک پروژه بیولوژیک ناتمام است و در نتیجه یک پدیده اجتماعی است که در نتیجه مشارکت خود در جامعه، محدوده‌هایش تغییر شکل پیدا کرده است؛ بنابراین بدن پیوسته و دائماً در حالت ناتمامی است. بدن به‌عنوان «کلیتی که در جریان شدن است» دیده شده و پروژه‌ای است که باید به‌وسیله خود و با کامل شدن خود به‌عنوان بخشی از هویت فرد عمل کند (Kevanara, 2007:95)

بدن انسان به‌طور عام و جذابیت جسمانی به‌طور خاص یکی از موضوعاتی که در دنیای امروز تحت تأثیر رسانه‌های ارتباطی جدید، رشد فرهنگ مصرفی و شکل‌گیری گفتمان‌های مدرن و پست‌مدرن اهمیت زیادی پیدا کرده است و از عوامل اصلی تشکیل‌دهنده روابط بین افراد به‌شمار می‌رود به‌طوری‌که برایان ترنر (Turner) از دوره جدید با عنوان جامعه جسمانی^۱ یاد می‌کند؛ یعنی نظام اجتماعی‌ای که در آن مسائل سیاسی و اجتماعی اغلب از طریق بدن اظهار می‌شوند و بیان می‌گردند (Turner, 2009: 504). مدیریت بدن در دوران مدرن از طریق رفتارهای مختلفی مانند بدن‌سازی، انواع و اقسام جراحی‌های زیبایی، خالکوبی، رژیم‌های غذایی، تجهیزات ورزشی و آرایشی برای مراقبت

از بدن به وجود آمده است. دغدغه افراد نسبت به خودشان زیر سلطه مصرف محصولات صنعت تغییرشکل و زیباسازی خود قرار گرفته است و کالایی شدن بدن به شکل شگفت‌انگیزی اوج گرفته است (Lebreton, 2012:124).

در چند دهه گذشته گرایش به بدن‌سازی و پرورش اندام در بین مردان جامعه ایران به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. رشد و توسعه باشگاه‌های بدن‌سازی و کلاس‌های آمادگی جسمانی و ایروبیک برای رسیدن به تناسب‌اندام و استفاده بیش‌ازاندازه از داروهای لاغری و چاقی برای برجسته کردن و بزرگنمایی برخی از اندام‌های بدن، گرایش روزافزون جوانان به ظاهری زیبا و مناسب را نشان می‌دهد. اقدام به بدن‌سازی و پرورش اندام جهت دستیابی به تناسب‌اندام به دغدغه عده زیادی از پسران و مردان ایرانی تبدیل شده است. بسیاری از اقدامات آنان برای دستیابی به تناسب‌اندام و زیبایی ظاهر پیامدهای وخیم جسمانی و روانی ایجاد می‌کند. آنان خود را در معرض رژیم‌های سخت غذایی مانند مصرف انواع پودر و پروتئین و عدم مصرف ویتامین‌ها و چربی‌ها قرار می‌دهند و خود را از تغذیه سالم محروم می‌سازند (Nori & Mohseni, 2016:35)؛ و از دیدگاه‌های زیر جالب‌توجه است: ۱- دستیابی به شناخت و درک پسران جوان از مدیریت بدن و تمایل به بدن‌سازی ۲- شناسایی بستر، شرایط علی و مداخله و پیامدهای مدیریت بدن و انجام ورزش‌های بدن‌سازی در بین جوانان ۳- ارائه یک نظریه بسترمند از مدیریت بدن در بین جوانان شهر شیراز و پرداختن به مسائل و موضوعات جدید و کمتر پرداخته‌شده در حوزه مدیریت بدن مردان و به‌خصوص جوانان؛ و همچنین می‌توان به موضوعات و برخی پیامدهای منفی و آسیب‌رسان مدیریت بدن در شرایط فعلی جامعه ایران به‌وسیله جوانان همچون استفاده از پرورش بیش‌ازحد عضلات سینه، بازو و ران و خالکوبی‌های ناهنجار روی بازوان و سینه و سایر نقاط بدن، بزهکاری و دعوای خیابانی ناشی از تشکیل گروه‌های غیررسمی برای برخی رفتارهای هنجارشکن و تجاوز و تقلیل روابط سالم بین گروهی که ناشی از تضاد هنجاری و اختلال نمادی است، اشاره کرد.

با توجه به موضوع تحقیق و عمق تجربه‌ها، احساسات و نگرش‌های افراد نسبت به بدن

خود، روش‌شناسی کیفی به‌عنوان روش مناسب برای این کار در نظر گرفته شده است؛ لذا پرسش‌های اساسی تحقیق به این شرح است: کدام عوامل و شرایط زمینه‌ای در چگونگی روی آوردن مردان جوان به بدن‌سازی کدام‌اند؟ مردان جوان در تعامل و رویارویی با ساخت و شرایط اجتماعی چگونه با بدن خود مواجه می‌شوند؟ مردان جوان در ورزش بدن‌سازی چه استراتژی‌هایی را برمی‌گزینند؟ و پیامد و تبعات آن کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

جعفری و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی تحت عنوان «جراحی زیبایی مردان در تهران؛ بررسی دیالکتیکی عاملیت و ساختار مبتنی بر واقع‌گرایی انتقادی» انجام داده‌اند. یافته‌ها نشان داد که نارضایتی از تصویر بدنی، افزایش اعتمادبه‌نفس، تأیید اجتماعی و ارتباطات اجتماعی در زمره انگیزه‌های درونی مردان برای اقدام به جراحی زیبایی بوده‌اند. زنان و چهره‌های مشهور به‌عنوان مشوق‌های بیرونی مردان عمل کرده‌اند. مراکز جراحی محدود، کاهش شکاف بین هزینه‌های جراحی زیبایی و درآمد طبقات متوسط جامعه، فقدان تنوع در شیوه‌های پذیرفته‌شده ابراز هویت، رشد فزاینده شبکه‌های اجتماعی مجازی، بازار اقتصادی پررونق حوزه جراحی زیبایی و کاهش اهمیت اجتماعی دین، زمینه‌ها و شرایط اجتماعی لازم را برای جراحی زیبایی مردان فراهم کرده‌اند. ساختارهای اجتماعی و سازوکارهای علی‌بروز و گسترش جراحی زیبایی مردان در تهران نیز عبارت بودند از: در حال‌گذار بودن جامعه ایران از سنت‌گرایی به مدرن‌گرایی، پزشکی شدن حوزه زیبایی، رشد فزاینده ارزش‌های مادی، سیاست رهاسازی فضای پزشکی جامعه توسط وزارت بهداشت، رشد خودگرایی و خودمحوری و زوال اعتماد تعمیم‌یافته.

نادریان و پژوهان (۱۳۹۸)، پژوهشی تحت عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به مدیریت بدن مطالعه موردی: جوانان ۱۸-۱۶ ساله شهر اصفهان» انجام داده‌اند. نتایج نشان دادند مهم‌ترین عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به مدیریت بدن، به ترتیب شامل فرهنگ عمومی بین جوانان (۰/۸۴)، پذیرش اجتماعی و گروه دوستان و همسالان (۰/۸۱)، تبلیغات ماهواره‌ها و رسانه‌ها (۰/۷۹)، گروه‌های مرجع (۰/۷۲)، نارضایتی

از بدن (۰/۷۱)، عوامل اقتصادی (۰/۶۲) و سرمایه فرهنگی (۰/۴۱) است. اخلاصی و همکاران (۱۳۹۸)، پژوهشی با عنوان «فراتحلیل مطالعات ناظر به برساخت اجتماعی بدن در جامعه ایرانی (مورد کاوش: مقالات علمی پژوهشی داخلی ۱۳۹۵-۱۳۸۶)» انجام داده‌اند. متغیرهای اجتماعی در ۵۷/۸٪ موارد بیشترین فراوانی و متغیرهای فرهنگی در ۲۷/۲٪ موارد کمترین فراوانی را دارا بودند؛ در ۷۸/۲٪ پژوهش‌ها، متغیرهای روان‌شناختی توجه پژوهشگران را به خود جلب نموده‌اند؛ پس متغیرهای اجتماعی و روان‌شناختی، بیشترین اهمیت و متغیرهای زمینه‌ای و فرهنگی اهمیت کمتری نزد نویسندگان پژوهش‌های مرور شده داشته‌اند. فقدان راهکار اجرایی در ۷۸/۲٪ مطالعات پژوهش‌گران داخلی از مطالعه چگونگی برساخته شدن اجتماعی بدن از منظر نسبت‌گزینی آن با ابعاد مختلف گفتمان مسلط دینی و سیاسی محوری‌ترین وجه مغفول در پژوهش‌های فراتحلیل شده بوده است.

نوروزی و همکاران (۱۳۹۷)، پژوهشی را با عنوان «بررسی تأثیر تصویر بدن و مدیریت بدن بر مشارکت ورزشی زنان استان ایلام» انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که ۱۷ درصد از نمونه آماری با هدف سلامتی و بین ۶۱ تا ۱۲۰ دقیقه در هفته فعالیت ورزشی می‌کنند و ۳۳/۸ درصد معادل تقریباً یک‌سوم از نمونه آماری نیز به‌صورت منظم و حرفه‌ای مشارکت ورزشی دارند. نتایج تحلیلی و آزمون الگوی پژوهش نشان دادند دو متغیر تصویر بدن و مدیریت بدن و مؤلفه‌های آن‌ها در مجموع به‌طور معناداری تا ۰/۵۶ از واریانس مشارکت ورزشی زنان را تبیین می‌کنند.

آقایی و خلیلی (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان «تحلیل پدیدارشناسانه مدیریت بدن در بین دختران و زنان جوان شهر تهران» این مقاله با رویکرد تفسیری در پی پاسخ به این پرسش بود که زنان و دختران جوان شهر تهران چه فهمی از مدیریت بدن خود دارند و آن را چگونه معنا می‌کنند. این تحقیق با روش پدیدارشناسی انجام شد و با ۲۶ نفر از زنان و دختران جوان شهر تهران مصاحبه عمیق انجام شد. گروه سنی مشارکت‌کنندگان بین ۱۸ تا ۲۳ سال بود و از مناطق مختلف تهران نمونه‌گیری‌ها انجام شد. یافته‌ها نشان داد که آگاهی

مشارکت‌کنندگان از مدیریت بدنشان در مواجهه بدنمندان آنان با جهان زیسته‌شان شکل گرفته و روایتی است که بیش از تمایز در جهت شباهت با دیگران بروز می‌کند و شکل می‌گیرد.

رضوی زاده هروی و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی تحت عنوان «موجه‌سازی مصرف تظاهری (مورد مطالعه: مصرف کالاها و خدمات مدیریت بدن در زنان مشهد)» انجام داده‌اند. نتایج کدگذاری و تحلیل متن مصاحبه‌ها نشان داد که برای مصرف تظاهری کالاها و خدمات مدیریت بدن، پنج توجیه عمده وجود دارد: موجه‌سازی هویتی مصرف‌کننده که نشان تشخیص و معرف موقعیت اجتماعی مصرف‌کننده تلقی می‌شود؛ موجه‌سازی روان‌شناختی که در آن فرد به نیازهای روانی خود، نوع انسان یا زنان ارجاع می‌داد؛ موجه‌سازی اقتصادی (عقلانی) انتخاب‌های مصرفی را پس از مقایسه‌ی ارزش مصرفی-ارزش مبادله یا محاسبه هزینه-فایده اقتصادی و اجتماعی، معقول ارزیابی می‌کرد؛ موجه‌سازی نظارتی (الزامی) که در آن فرد خود را تحت نظارت خواسته‌ها و پیشنهادهای دیگران مهم یا دیگران تعمیم‌یافته یا آموزه‌های اخلاقی و مذهبی می‌دید؛ و موجه‌سازی عادت‌واره که به «مسبوق به سابقه بودن الگوی مصرفی تظاهری یا تمایل به آن در تاریخچه زندگی فرد» ارجاع داشت.

محسن زاده و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان «بازنمایی هویت از طریق بدن در باشگاه‌های بدن‌سازی شهر تهران» بر روری مردان مراجعه‌کننده به این باشگاه‌ها انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که بدن هویت‌ساز است و با زندگی و بسترهای اجتماعی و اقتصادی که فرد در آن‌ها زندگی می‌کند رابطه مستقیم دارد، علی‌رغم ادعای بوردیو درباره طبقاتی بودن بدن‌سازی، این ورزش در شهر تهران به علت وجه اعتراضی آن به سنت، کنترل و سیاست در همه طبقات شهر تهران مورد استقبال قرار گرفته است. ورزش پرورش اندام به عاملی برای خروج از کنترل تبدیل شده است. علت اصلی فرابطقاتی شدن بدن‌سازی علاوه بر مبارزه با اقتدار سنتی، فقدان فضاهای نمایشی و هویت‌ساز در شهری با جمعیت جوان تهران است. فرد در بدن‌سازی به‌منظور مقابله با هویت اجتماعی منصوب به

خانواده و سنت، به هویت جدیدی تمسک می‌جوید که در نگاه نخست هویتی شخصی و یکتا است اما به مراتب بیشتر از هویت سنتی به محیط اجتماعی، صنعت فرهنگی و تبلیغات وابسته‌تر است.

نوری و محسنی تیریزی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر مدیریت بدن با تأکید بر خودنمایی (مورد مطالعه: مردان شهر تهران)» انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که بین عوامل اجتماعی و خودنمایی، بین خودنمایی و مدیریت بدن و بین عوامل اجتماعی و مدیریت بدن رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که متغیر واسط خودنمایی در مجموع توانسته است در رابطه با عوامل اجتماعی فوق‌الذکر و متغیر وابسته مدیریت بدن نقش واسطه‌ای ایفا نماید.

شکریگی و امیری (۱۳۹۰)، در تحقیقی که با عنوان «مدیریت بدن و مقبولیت اجتماعی (مطالعه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی و پیام نور شهر زنجان)» انجام داده‌اند به این نتیجه دست پیدا کردند که میزان مدیریت در بین دختران به نسبت به پسران بر بدن‌هایشان بیشتر می‌باشد. بر اساس نتایج بین‌تدین، مقبولیت اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، مصرف فرهنگی، اوقات فراغت، محل تحصیلات، جنسیت، سن، وضع تأهل و پایگاه اجتماعی اقتصادی با مدیریت بدن رابطه معناداری وجود داشت و در مجموع ۸۹/۷ درصد از واریانس یا پراکندگی متغیر مدیریت بدن به وسیله متغیرهای مستقل تبیین گردیده است.

مارشال و همکاران (۲۰۲۰) پژوهش خود با عنوان «بدن‌سازان مرد در اینستاگرام: مذاکره درباره مردانگی فراگیر از طریق بدن‌های مردانه هژمونیک»، مردانگی دورگه را که توسط بدن‌سازان مرد در وب‌سایت رسانه‌های اجتماعی تصویری، اینستاگرام اعمال می‌شود، بررسی کردند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند برخلاف تحقیقات گذشته که تقریباً به‌طور انحصاری بدن‌سازان مرد را به‌عنوان سلطه مردانه توصیف می‌کرد، بدن‌سازان مرد، مردانگی‌های فراگیر را در اینستاگرام از طریق نمایش عاطفی و صمیمیت عاطفی با سایر مردان و خودبینی افراطی اعمال می‌کنند.

دیوریم و همکاران (۲۰۱۸)، در تحقیقی با عنوان «رابطه بین ادراک تصور بدنی، اختلالات خوردن و اختلالات عضلانی در بدن‌سازان مرد» به شناسایی عوامل مرتبط با اختلال تصویر ذهنی خوردن و نارضایتی از بدن در ۱۲۰ ورزشکار بدن‌ساز که دارای رژیم غذایی بیش از حد و تغذیه خیلی محدود بودند، پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از رابطه مثبت نسبت به نارضایتی و اختلال خلقی بدنی در مردان بدن‌ساز بوده است.

کورتیس و لومانس (۲۰۱۴) پژوهشی را با عنوان «اثرات دوستان و اعضای خانواده بر نارضایتی از تصور بدنی» بر روی زنان جوان نیوزیلند با استفاده از نوشته‌های مجلات و روش مصاحبه عمیق انجام دادند. یافته کلیدی بحث در مورد اهمیت چربی و عدم اهمیت نسی و مداخله آن بود. به‌عنوان مثال، شرکت‌کنندگان در مورد مشاهدات دوستان از دیگران، توصیه‌های دوستان، رفتار خوب اعضای خانواده و خود انتقاد مادران به‌عنوان منبع نارضایتی خود صحبت کردند. این تحقیق همچنین بر درونی شدن بی‌چون‌چرای آرمان لاغری و در نتیجه رفتار خانواده و دوستان را نشان داد تا حدی که شرکت‌کنندگان رضایت از تصور بدنی خود را مناسب ارزیابی کرده‌اند.

پیکت و همکاران (۲۰۰۵) تحقیقی را با عنوان «مردان، ماهیچه‌ها و تصویر بدن: مقایسه بدن‌سازان رقابتی، مربیان وزنه‌برداری و فعالان ورزشی» باهدف بررسی تصویر بدنی و سازگاری روانی اجتماعی مردان بدن‌ساز، مربیان وزنه‌برداری و مردان فعال ورزشی از گروهی ۴۰ نفری از مردان انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که بدن‌سازان رقابتی اگرچه به دلیل داشتن چربی بدنشان حجم بیشتری را نشان می‌داد اما از لحاظ تصویر بدنی تفاوت چندانی با سایر گروه‌ها نداشتند. همچنین مردان بدن‌ساز ارزیابی مثبت‌تری نسبت به ظاهر خود داشتند و روی تناسب‌اندام و ظاهر بدنی خود بیشتر سرمایه‌گذاری می‌کردند.

با بررسی اجمالی تحقیقات انجام‌شده در موضوعات مرتبط با پژوهش حاضر، مشخص می‌شود که حوزه مطالعاتی جامعه‌شناختی در خصوص مدیریت مردان با کمبود منابع علمی مواجه می‌باشد. از سوی دیگر، هر یک از این تحقیقات با تکیه بر یک طرح پژوهشی خاص (اعم از کیفی یا کمی)، به یک بخش از واقعیت اجتماعی (عینی یا ذهنی)

توجه کرده و آن را در ارتباط با سایر متغیرهای اجتماعی بررسی کرده و اینکه اکثر این پژوهش‌ها با روش‌شناسی کمی انجام شده‌اند. در مورد تحقیقات خارجی اگرچه مردان بیشتر مورد توجه قرار گرفته، اما این پدیده بیشتر از دیدگاه روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی مورد مطالعه شده است. با توجه به اینکه تحقیقات انجام شده در مورد بدن و بدن‌سازی در دنیا مورد اقبال پژوهشگران قرار گرفته است و چنین تحقیقاتی در ایران سابقه چندانی ندارد نوعی کمبود در این زمینه احساس می‌شود که پژوهش حاضر به رفع کاستی‌های موجود در این حوزه است.

چارچوب مفهومی

برخلاف تحقیقات کمی و پیمایشی که در آن‌ها محقق از چارچوب‌های نظری و فرضیات از قبل آماده شده وارد میدان تحقیق می‌شود، در نظریه زمینه‌ای، پژوهشگر با استفاده از نظریه و فرضیه‌های از پیش تعیین شده وارد میدان تحقیق نمی‌شود. در پژوهش حاضر از پارادایم تفسیری برای تدوین چارچوب مفهومی استفاده شده است. در پارادایم تفسیری، فرض بر این است که محقق و سوژه تحقیق در تعامل با هم هستند؛ دانش تولید شده در فرایند تعامل مورد ارزیابی و بازاندیشی قرار گرفته و به توضیح، تشریح و فهم جهان اجتماعی سوژه‌ها کمک می‌کند. انسان به مثابه موجودی خلاق، فعال و معنا ساز تعریف می‌شود که پیوسته در حال ساخت و ساز و معنادار کردن زندگی اجتماعی و واقعیت‌های روزمره است. (Mohammadpuor, 2012:48 - 51). در این پژوهش از نظریه‌های یاس، بوردیو، گیدنز و گافمن برای درک و فهم ارتباط بین مفاهیم و مقوله‌های مستخرج از داده‌ها الهام گرفته شده است که در زیر به آن‌ها اشاره می‌شود.

نوربرت یاس در اثرش با عنوان «فرایند متمدن شدن»، تغییرات جزئی در سلوک، آداب معاشرت، الگوهای رفتار، شیوه‌های پوشش، شیوه‌های خواب، خوردن و ایده‌های تغییر در مورد شرمساری و نجابت مرتبط به بدن‌ها را از اواخر قرون وسطی تا قرن نوزدهم بررسی نمود (Keivanara, 2007:95). وی با تشریح تحول فرهنگ بدن از عهد عتیق تا دوران معاصر، فرایند منضبط ساختن بدن و کنترل کردن رفتارهای پرخاشگرانه را نشان

می‌دهد. او بدن را به‌عنوان موضوعی تاریخی و در ارتباط با مقوله مدرن شدن مورد توجه قرار داده است. او همچنین در مطالعه مشهوری که درباره گفتمان‌های مربوط به رفتار متمدن به عمل آورده، پیکربندی مدرن فردیت را در علائم و رموز کردارهای بین اشخاص، از اواخر قرون وسطی تا قرن نوزدهم دنبال می‌کند. از نظر الیاس گرایش فزاینده مردم به معاینه و مراقبت خود و دیگران یکی از نشانه‌های این واقعیت است که چگونه مسأله رفتار از رنسانس به بعد ویژگی دیگری یافته است. مردم خودشان و دیگران را با تعمد و سنجیدگی بیشتری شکل می‌دهند (Heidari & Kermani, 2010:34).

پیر بوردیو در کتاب تمایز، نظریه‌اش را بر مبنای رابطه بین منزلت، سلیقه و بدن طرح-ریزی می‌کند و نحوه تجلی سلسله‌مراتب اجتماعی و قدرت را در سبک‌ها و سلیق و بدن-های مختلف از قبیل آشپزی، نحوه لباس پوشیدن، راه رفتن، هنر و موسیقی نشان می‌دهد. وی سرمایه تجسم یافته در بدن را به‌عنوان نوعی سرمایه فرهنگی در بدن مورد تحلیل قرار می‌دهد. مدیریت و رشد بدن در عامل انسانی در تولید انواع سرمایه و دستیابی به شأن و منزلت مهم است (Zeiapoor & Bagherian, 2011). به‌طور کلی، اساس اندیشه بوردیو این رأی را تشکیل می‌دهد که وجود انسان به قالب بدن ریخته شده و تجسد یافته است. هر یک از ما با زیستن در قالب بدن‌هایمان، جهان را بی‌واسطه و به‌صورت منحصر به فرد تجربه می‌کنیم (Parker, 2007:75).

از نظر آنتونی گیدنز، دانش در مورد بدن در دوران مدرنیته متأخر، به‌طور فزاینده‌ای شکل فرضیه‌ای به خود گرفته است؛ یعنی نوعی از دعاوی که ممکن است درست باشند، اما اصولاً برای بازنگری باز و گشوده هستند و از بعضی جهات کنار گذاشته شوند. در جوامع مرفه غربی، بدن به‌عنوان یک موجودیتی در حال شدن دیده می‌شود؛ پروژه‌ای که باید به‌عنوان بخشی از هویت فردی کارگرفته می‌شود (Shilling, 2003:4). لذا از آنجایی که بدن به‌صورت جزئی از پروژه بازاندیشانه دنیای مدرن درآمده است، قرارگاهی است که می‌تواند حامل ارزش‌ها، سبک‌های زندگی و شکل‌های هویتی باشد. رژیم‌های ویژه بدن‌سازی و توجه به آراستگی و نظافت جسم در مدرنیته متأخر بدن را در

برابر نگرش‌های بازاندیشانه مستمر، به‌خصوص زمانی که تعدد انتخاب وجود داشته باشد، متأثر ساخته است (Giddens, 2006:49).

اروینگ گافمن ضمن استفاده از مفهوم «خود» و در توضیح موضوع «نمایش دادن خود»، با بررسی کنش متقابل اجتماعی برحسب پشت‌صحنه و روی صحنه و فضاهای خصوصی و عمومی متناظر با آن تا حد زیادی به بدن فرد اشاره می‌کند. طبق استدلال وی، گنشگران بدنی یا جسمانی رأی جمع‌کن‌هایی هستند که یا توسل به همه روش‌های علامت‌دهی اجتماعی، سعی دارند نظر دیگران را به خود جلب کنند. این عاملان بدنی «معرف‌های تجسدیافته منش و منزلت» هستند که می‌توانند توسط دیگر گنشگران مورد تفسیر قرار بگیرند (Lopez & Scott, 2018:155)؛ بنابراین اهمیت بدن برای نمایش «خود» در زندگی روزمره از نظر گافمن قابل تفسیر است. وی نشان داد که کنترل شخص بر حرکات بدن خود در تمامی انواع کنش اجتماعی باید تا حدی دقیق و کامل و پایان‌ناپذیر باشد. فرد باید از هرگونه فراموشی و اهمال در کنترل بدن خود خودداری کند. در نتیجه بدن نه هستاری ساده بلکه وسیله‌ای عملی برای کنار آمدن با اوضاع و احوال بیرونی است و حالات چهره و حرکات بدن محتوای اساسی نشانه‌ای است که ارتباط روزمره ما مشروط است و برای شریک شدن در تولید و بازتولید روابط اجتماعی و هویت شخصی خود با دیگران لازم است نظارتی مستمر و مداوم و موفق بر بدن خود اعمال کنیم (babaie & Taheri, 2017:49).

روش پژوهش

این تحقیق با رویکرد کیفی و با استفاده از روش‌شناسی «نظریه زمینه‌ای^۱» انجام شده است. نظریه زمینه‌ای، نظریه‌ای است که به‌طور مستقیم از داده‌هایی استخراج می‌شود که در جریان پژوهش به‌صورت منظم به‌دست آمده و تحلیل شده‌اند. در این روش پژوهشگر کار را با هیچ نظریه‌ای آغاز نمی‌کند بلکه از عرصه واقعیت شروع می‌کند و نظریه خود را از

دل داده‌هایی که گردآوری کرده است، بیرون می‌کشد. نظریه‌ای که از این طریق از داده‌ها استخراج می‌شود به واقعیت نزدیک‌تر است (Strauss & Corbin, 2012:34). نمونه‌گیری تحقیق، به صورت هدفمند^۱ انجام گرفته است. در این راستا، گروه‌هایی از نمونه‌های متفاوتی از باشگاه‌هایی که بیشترین تعداد مراجعه‌کننده را داشتند، انتخاب شدند. همچنین با افرادی مصاحبه شده که بین ۱۹ تا ۳۵ سال داشته و به طور مستمر به باشگاه بدن‌سازی می‌رفتند. فرایند گردآوری داده‌ها با استفاده از تکنیک مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌عمیق و مشاهدات و اطلاعات نویسندگان پژوهش در مورد شهر شیراز انجام شد. در این راستا، با ۱۵ نفر از مشارکت‌کنندگان تا رسیدن به اشباع نظری مصاحبه شد. به طور میانگین، مدت مصاحبه با هر مشارکت‌کننده، ۴۰ دقیقه به طول انجامید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه نوع کدگذاری باز^۲، محوری^۳ و انتخابی^۴ استفاده شده است. اولین مرحله، کدگذاری باز است که شامل خردکردن، تحلیل، مقایسه و مقوله‌بندی داده‌هاست. در کدگذاری محوری، توصیف روابط فرضیه‌ای بین مقولات و خرده مقولات مطرح است. در کدگذاری انتخابی، ساخت پایه‌های نظریه زمینه‌ای بر اساس ارتباط مقولات متعدد با مقوله اصلی و مرکزی حاصل می‌گردد. قابلیت اعتماد یافته‌های تحقیق به وسیله مشارکت و مشاهده مداوم در میدان تحقیق، تأیید مشارکت‌کنندگان و پیش‌داوری‌های محققان تأیید شد (Putton, 2002:162). در ادامه در جدول ۱ به شرح ویژگی‌ها و اطلاعات زمینه‌ای جمعیت موردتحقیق پرداخته شده است:

جدول ۱. اطلاعات زمینه‌ای جمعیت موردتحقیق

Table 1. The background information regarding the study population

ردیف	اسامی مشارکت‌کنندگان	سن	تحصیلات	شغل
1	رضا	23	کارشناسی	آزاد
2	حسین	35	کارشناسی	آزاد

1. Purposive
2. Open Coding
3. Axial Coding
4. Selective Coding

ردیف	اسامی مشارکت‌کنندگان	سن	تحصیلات	شغل
3	نوید	19	دانشجو	در حال تحصیل
4	سعید	25	دیپاک	مربی پرورش اندام
5	حمید	24	دانشجو	در حال تحصیل
6	علی	22	دانشجو	در حال تحصیل
7	جواد	28	کارشناسی	بیکار
8	محسن	33	دیپلم	آزاد
9	پیمان	20	دیپلم	بیکار
10	محمد	28	کارشناسی	بیکار
11	امید	22	دانشجوی	در حال تحصیل
12	سینا	30	دیپلم	نگهبان
13	سهیل	23	دانشجو	در حال تحصیل
14	مصطفی	21	دانشجو	در حال تحصیل
15	مسعود	22	دانشجو	در حال تحصیل

یافته‌ها

یافته‌های این بخش بر اساس الگوی رویکرد کلاسیک روش نظریه زمینه‌ای در سه بخش کدگذاری باز، محوری و گزینشی ارائه شده است. پس از کدگذاری باز و تولید ابتدایی مفاهیم، در بخش کدگذاری محوری، بیست و پنج مقوله اصلی به دست آمد. حاصل روابط میان این مقولات در بخش پایانی مقاله و پس از توضیح مقولات، در قالب مدل پارادایمی فرایند مدیریت و خودنمایی بدنی به مثابه استراتژی‌ای برای تمایز اجتماعی ارائه خواهد شد.

جدول ۲: مفاهیم و مقولات مرتبط با نظریه زمینه‌ای

Table 2: Concepts and categories related to contextual conditions

نوع مقوله	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های جزئی	مقوله مرکزی
تربیت عالی	خود برتری جویی و خودبستگی و تمایل به مدیریت بدن	احساس برتر دانستن خود، تلاش برای استقلال فردی، احساس قدرت، تلاش برای برتر بودگی	مدیریت و خودنمایی
	اقبال عمومی در جامعه نسبت به مدیریت نمایشی بدن	همگیر بودن تمایل به بدن‌سازی در جامعه، استقبال زیاد از مدیریت بدن، کثرت نمایش و خودنمایی	
	مقایسه خود با دیگران و قضاوت در مورد بدن	مقایسه بدن خود با دیگران، تطبیق خود با افراد مشهور، تلاش برای رسیدن به وضعیت مطلوب، تمایل به ارزیابی بدن خود، اهمیت قضاوت خود و دیگران در مورد بدن	
	کسب نفوذ اجتماعی در بین دوستان و اطرافیان	تلاش برای نفوذ بیشتر در جامعه، حد مطلوب نفوذ بین دوستان و اطرافیان، نفوذ و ابهت بیشتر	
بستر	تقاضای‌های جنس مخالف و تسریع گرایش به مدیریت بدن	کسب منزلت نزد جنس مخالف، پذیرش اجتماعی بدن نزد جنس مخالف، ادراک، احساسات و افکار جنس مخالف نسبت به بدن، جذابیت بدنی در بین جنس مخالف و گرایش به بدن‌سازی	مدیریت و خودنمایی بدن به مثابه استراتژی‌ای برای تمایز اجتماعی
	مصرف به‌مثابه نمایش در بستر خانواده و جامعه	رواج و گسترش زیاد نمایش بدن در بین اعضای خانواده، رواج و گسترش زیاد نمایش بدن در جامعه، مصرف‌گرایی در جامعه	
	مشوق خانوادگی	تشویق والدین به بدن‌سازی، حمایت والدین به انجام ورزش‌های بدن‌سازی، وجود سابقه انجام ورزش‌های بدن‌سازی در خانواده	
	دوستان و محرک مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی	همسان‌سازی با دوستان ورزشکار، تشویق دوستان به بدن‌سازی، حمایت دوستان به انجام ورزش‌های بدن‌سازی، هم‌اتاقی با دوستان ورزشکار	
تربیت مداخذه‌گر	شرایط و وضعیت منزلتی فرد	وضعیت فرد در جامعه، دسترسی فرد به امکانات، منزلت فرد در جامعه	مدیریت و خودنمایی بدن به مثابه استراتژی‌ای برای تمایز اجتماعی
	اضطراب بد دیده شدن در نگاه دیگران	ترس از بد جلوه‌گری در نگاه دیگران، تلاش در جهت غلبه بر این ترس، همراه بودن همیشگی این ترس	
	رؤیایپردازی درباره بدن ایده آل	آرزو داشتن بدن ایده آل، تلاش جهت نیل به این آرزو، خیال‌پردازی در مورد بدن ایده آل	
	حس خوب نسبت به	احساس خوب نسبت به بدن، حس خوب و تداوم این وضعیت،	

مقوله مرکزی	مقوله‌های جزئی	مقوله‌های اصلی	نوع مقوله
	انجام ورزش و نیل به حس خوب در زندگی	تناسب‌اندام	راهبردها و استراتژی‌ها
	مقایسه خود با بدن ایده آل، نیل به بدن ایده آل، تدوام این روال، کسب رضایت، انجام مستمر ورزش‌های بدن‌سازی، تسریع رضایت و پیشرفت در زندگی	مقایسه اجتماعی خود با دیگران و رضایت از بدن	
	مقایسه خود با بدن ایده آل، عدم کسب بدن ایده آل، نارضایتی از فرم بدنی، عدم انجام مستمر ورزش بدن‌سازی، تسریع نارضایتی از وضع موجود و عدم تشویق دیگران به انجام ورزش‌های بدن‌سازی	مقایسه اجتماعی خود با دیگران و عدم رضایت از بدن	
	انجام ورزش و یادگیری نظم، انجام به‌موقع امورات زندگی، خو گرفتن با انضباط	یادگیری نظم و انضباط در زندگی	تجزیه‌ها
	احساس شادی در زندگی، تعاملات خوب با دیگران، خندان بودن در محل کار، شاداب بودن در خانه	شادابی در زندگی	
	تواضع و فروتنی، برخورد متواضعانه با دیگران، عدم توسل به خشونت	دوری از پرخاشگری و متواضع بودن	
	روابط دائمی‌تر با دیگران، فائق آمدن بر مسائل دوستی، ارتباط راحت‌تر با دیگران، کاهش گسست در روابط اجتماعی	پایداری در روابط اجتماعی	
	کلیشه منفی نسبت به بدن ورزشکاران، خشونت‌آمیز بودن هیکل ورزشکارانه، بازوهای درشت و استفاده از آن‌ها در جامعه	برداشت منفی دیگران از هیکل ورزشکارانه بدن‌سازان	
	تغذیه مناسب‌تر، دوری از اعتیاد، استفاده صحیح از مکمل‌های غذایی، کنترل وزن، عدم چاقی	تمایل نسبت به سبک زندگی سالم	
	دست‌وپنجه نرم کردن با انواع آسیب‌های بدنی فرسودگی و درد شدید مفاصل	آسیب‌های بدنی و پیامدهای منفی بدن‌سازی	
	پذیرش اجتماعی بالاتر در خانواده، پذیرش اجتماعی بالاتر در بین دوستان، پذیرش اجتماعی بالاتر در بین همسالان، پذیرش اجتماعی بالاتر در محل کار	پذیرش اجتماعی بالاتر در جامعه	
	برخورد با احترام در خانواده، کسب منش در بین دوستان، کسب منش در نزد اطرافیان، برخورد با احترام در محل کار	کسب منش و احترام بالاتر	
	ترسیم مرزهای ذهنی در انتخاب دوستان، تمایز خود و انتخاب گزینشی دوستان، محدودیت در انتخاب دوستان، متفاوت پنداشتن	ایجاد مرز ذهنی و تمایز خود از دیگران	

نوع مقوله	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های جزئی	مقوله مرکزی
		خود	
	تمایز خود و مقبولیت بیشتر در نزد دیگران	م تفاوت پنداشتن خود و حس مقبولیت بیشتر در جامعه، کسب مقبولیت در بین دوستان و همسالان، اقتدار به همراه مقبولیت در خانواده	

شرایط علی

شرایط علی؛ حوادث، وقایع و رویدادهایی که به وقوع یا گسترش پدیده‌ای می‌انجامد. شرایط علی متعددی بر پدیده پژوهش حاضر نقش دارند.

پدیده مرکزی پژوهش با شرایط علی زیادی پیوند دارد که از جمله مهم‌ترین آن‌ها کسب قدرت و نفوذ اجتماعی و مقبولیت اجتماعی در جامعه است. این عامل نشان می‌دهد که یکی از اصلی‌ترین دلایل مشارکت‌کنندگان برای انجام ورزش بدن‌سازی و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی، دستیابی به قدرت و نفوذ اجتماعی بالاتر و کسب مقبولیت اجتماعی در جامعه است. این موضوع نشان می‌دهد که مشارکت‌کنندگان درصدمند که با انجام ورزش بدن‌سازی به نفوذ اجتماعی بالاتری در جامعه و در بین دوستان و همسالان کسب کنند؛ یعنی اینکه بین انجام ورزش بدن‌سازی و کسب مقبولیت و دستیابی به پایگاه اجتماعی بالاتر پیوند علی ناگسستگی وجود دارد.

مشارکت‌کنندگان نسبت به برداشتهای جامعه و نگاه دیگران نسبت به فرم بدنی از اهمیت ویژه‌ای قائل بوده‌اند و برخی اعتقاد داشته‌اند که نوعی نگاه در جامعه و در بین عامه مردم به همراه احترام نسبت به ورزشکاران و افرادی که از فرم بدنی مطلوب برخوردار بوده‌اند، کشش مراجعه به ورزش بدن‌سازی را چند برابر کرده است. همچنین سعید به احترام بیشتر در جامعه اشاره می‌کند. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«خصوصاً رشته ما که مشخصه ورزشکاری. نوع برخوردها احترام آمیزتره و

توقع دارند. از گیشه بلیط تا سوپرمارکت و بیمارستان، من خودم این‌رو به عینه

دیدم. شکمم به مدت بزرگ شد وقتی درستش کردم رفتم سوپری آگه قبلاً می‌گفت خوش اومدی بعد می‌گفت به به آقای فلانی چه امری دارید. کلاً نوع برخوردها از زمین تا آسمون فرق داره و شما بیاید به بدنساز و به آدم چاق رو وارد به جای عمومی بکنید نوع برخوردها را می‌بینید. اکثراً فکر میکنن اون آدم چاقه تنبله»

مشارکت‌کنندگان در مورد مقبولیت و ابهت اجتماعی دیدگاه و ادراک متعددی دارند و معتقدند که ورزشکاران از مقبولیت بیشتری در جامعه برخوردار هستند و این باعث شده است که در بین مردم از ابهت بالاتری برخوردار باشند. سعید یکی از مشارکت‌کنندگان در این مورد معتقد است که نوع بدن فرد ورزشکار رد تعاملات اجتماعی و کسب مقبولیت اجتماعی بالاتر خیلی مؤثر است. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«خیلی جاها وقتی آدم بدنش درشت‌تر میشه بدنش ورزیده میشه خب به هر حال یک ورزشکار هست یک ابهت اجتماعی بیشتری بهش میده تو خیلی از جاها میتونه کمکش بکنه بارها دیدم. کمک میکنه به این قضیه و اونکه به قول معروف همون اولش گفتم یکی از چیزهایی که الآن هست خیلپاش و نخوان قبول بکنن اینکه خیلی‌ها که میرن من خودم وقتی رفتم داخلش بعداً بهش علاقه‌مند شدم اینکه واقعاً یکی از فاکتورهای مهم خیلی زیادی برای خوشتیپی و جذابیت هست بدن‌سازی. یا مثلاً جاهایی بوده که احساس کردم مثلاً به جای خیابونی به کوچه مثلاً خلوتی به موتور سواری آگه اخاذ بوده مطمئناً سراغ همچین آدمی نمیداد بخواد زورگیری مالی بکنه»

ازجمله شرایط علی دیگر، فشار هنجاری اطرافیان و همسالان می‌باشد. فشار هنجاری اطرافیان و همسالان ازجمله شرایطی می‌باشد که بر گرایش به بدن‌سازی نقش دارند، یعنی اینکه فشار هنجاری اطرافیان و همسالان تأثیر معناداری بر حضور در باشگاه‌های بدن‌سازی و انجام ورزش بدن‌سازی دارد. منظور از فشار هنجاری اطرافیان عبارت است از اینکه در

بین دوستان و اطرافیان برخی فرم‌های بدنی به صورت هنجار درمی‌آید؛ یعنی اینکه همه افراد باید این نوع فرم و شکل بدنی را داشته باشند. در بین برخی از مشارکت‌کنندگان پژوهش فرم بدنی ورزشکار و اندام عضلانی از جمله فرم‌های بدنی بوده است که به صورت هنجار درآمده است و بر این اساس مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که نوعی فشار از سوی اطرافیان احساس می‌کنند؛ و این فشار و دستیابی به این نوع فرم بدنی باعث شده است که به باشگاه‌های بدن‌سازی مراجعه کنند. بر این اساس می‌توان گفت که فشار هنجاری اطرافیان و دستیابی به فرم بدنی مطلوبی که در بین اطرافیان و دوستان به عنوان هنجار درآمده است از جمله شرایط علی دیگری می‌باشد که بر مراجعه مشارکت‌کنندگان به باشگاه‌های بدن‌سازی تأثیر داشته است. فشار هنجاری اطرافیان و همسالان از جمله شرایطی می‌باشد که بر گرایش به بدن‌سازی و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی نقش بسزایی دارد. منظور از فشار هنجاری اطرافیان عبارت است از اینکه در بین دوستان و اطرافیان برخی فرم‌های بدنی به صورت هنجار درمی‌آید؛ یعنی اینکه همه افراد باید این نوع فرم و شکل بدنی را داشته باشند. در بین برخی از مشارکت‌کنندگان پژوهش فرم بدنی ورزشکار و اندام عضلانی از جمله فرم‌های بدنی بوده است که به صورت هنجار درآمده است و بر این اساس مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که نوعی فشار از سوی اطرافیان احساس می‌کنند. در این مورد مسعود معتقد هست که:

«همه دوستان و اطرافیانم بدن ورزشکار دارند و این موضوع باعث شده است که فشار زیادی احساس کنم و به خاطر همین فشار دوستان و اطرافیان به بدن‌سازی و باشگاه آمده‌ام.»

از سوی دیگر می‌توان به خودبستگی و خودبرترجویی به مثابه شرایطی علی دیگری اشاره کرد که روند مراجعه به بدن‌سازی و انجام ورزش بدن‌سازی را در بین مشارکت‌کنندگان تسریع می‌کنند. منظور از خودبستگی یعنی بی‌نیازی و منظور از خودبرترجویی یعنی خود را بالاتر و بهتر از بقیه دانستن می‌باشد. این دو مورد یعنی خود را بی‌نیاز دانستن از دیگران و خود را برتر دانستن از دیگران می‌باشد و این موضوع حاکی از این دارد که نوعی انگیزه و

ادراک ذهنی در بین مشارکت‌کنندگان برای دستیابی به نفوذ بیشتر در بین مشارکت‌کنندگان و خود ارجح و برتر دانستن وجود دارد. از سوی دیگر می‌توان به خودبستگی و خودبرترجویی به‌مثابه شرایطی اشاره کرد که روند مراجعه به بدن‌سازی را تسریع می‌کند. منظور از خودبستگی یعنی بی‌نیازی و منظور از خودبرترجویی یعنی خود را بالاتر و بهتر از بقیه دانستن می‌باشد. این دو مورد یعنی خود را بی‌نیاز دانستن از دیگران و خود را برتر دانستن از دیگران در بین مشارکت‌کنندگان از جمله شرایط علی بودند که مراجعه به بدن‌سازی را در بین این مشارکت‌کنندگان تسریع کرده است؛ یعنی اینکه در بین مشارکت‌کنندگان این فضا حاکم بوده است که با مراجعه به ورزش بدن‌سازی و داشتن بدن ورزشکار باعث می‌شود که شما بی‌نیاز از دیگران شوید و از سوی دیگر برتر از دیگران می‌شوید و برعکس دیگران نیاز مبرم به شما پیدا می‌کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان به نام سعید معتقد است که:

«مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی باعث می‌شود شما بدن ورزشکاری داشته باشید و این بدن ورزشکاری باعث می‌شود که شما نیازی به دیگران نداشته باشید و برعکس دیگران برای انجام کارهای سخت به شما نیاز داشته باشند و این حس در شما پیدا می‌شود که از بقیه قوی‌تر و برتر هستید.»

از سوی دیگر مشارکت‌کنندگان به شرایط علی دیگری هم اشاره کرده‌اند که از جمله می‌توان به تقاضاهای جنس مخالف اشاره کرد. به نظر مشارکت‌کنندگان در جامعه امروزه‌مان، جنس مخالف سلايق و منش‌های بدنی خاصی دارد و توقع دارد که جنس مخالف این نوع خصایص و ویژگی‌های را داشته باشد. بر این اساس از نظر مشارکت‌کنندگان یکی از شرایط علی تأثیرگذار بر مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی در بین مردم و به‌خصوص در قشر جوانان این تقاضاهای جنس مخالف می‌باشد. مشارکت‌کنندگان معتقدند که یکی از راه‌های پاسخگویی به نیازها و سلايق جنس مخالف، مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی بوده است.

نوع تقاضا جنس مخالف و اینکه چه نوع استایلی را دوست دارند هم از جمله شرایطی

می‌باشد که پیوند چندجانبه با ورزش‌های بدن‌سازی و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی دارد. مسعود از جمله مشارکت‌کنندگانی می‌باشد که به همین موضوع تقاضاهای جنس مخالف اشاره می‌کند و معتقد است که برخی از خانم‌ها بدن با شونه‌های بلند و بازوهای قوی را بیشتر می‌پسند و این باعث شده است که برخی از آقایان به سمت این نوع استایل بروند. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«کلاً خانمها از مرد با شونه‌ها، بازوها، قلابند و بدن ورزشکاری بیشتر خوششون میاد و راحتتر ارتباط برقرار می‌کنن - من در بین دوستانم دارم کسانی که میخوان با یه دختر ارتباط برقرار بکنن، گاهی پیش میاد اونیه که بدن ورزشکاری داره رو میندازن جلو که تو برو صحبت کن و اون فرد معمولی رو نمی‌فرستن جلو. تو ذهن خودشون فکر می‌کنن اون فرد شانس بهتری داره.»

شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر پژوهش بیشتر جنبه ذهنی و روان‌شناختی داشته‌اند و مشارکت‌کنندگان معتقدند که این عوامل، یعنی عوامل روانی و ذهنی هم بر مراجعه بیشتر یا کمتر به باشگاه‌های بدن‌سازی تأثیرگذار است؛ یعنی از نظر مشارکت‌کنندگان ادراک ذهنی و روانی فرد از نوع و فرم بدنش از جمله شرایطی می‌باشد که بر انجام ورزش‌های بدن‌سازی پیوند دارد. این پیوند، یک نوع پیوند مداخله‌گر می‌باشد، چراکه از جمله اولویت‌ها و شرایط اصلی نیست، بلکه به نظر مشارکت‌کنندگان در کنار دستیابی به سایر شرایط به صورت مثال می‌توان به پاسخگویی به نیازهای جنس مخالف و کسب پایگاه اجتماعی بالاتر اشاره کرد، این عوامل و شرایط هم مهم هستند و فرد مایل هست به این نیازها هم پاسخ دهد؛ یعنی اینکه از نظر مشارکت‌کنندگان ادراکات ذهنی و روانی فرد هم به عنوان عوامل تأثیرگذاری هستند که بر انجام ورزش بدن‌سازی مؤثر هستند. مشارکت‌کنندگان نسبت به فرم بدنی حساسیت خاص و ویژه‌ای داشته‌اند و اعتقاد دارند که برای فرار از تمسخرهای دیگران نسبت به فرم‌های بدنی بدریخت به باشگاه‌های بدن‌سازی و انجام ورزش بدن‌سازی متوسل شده‌اند. یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان به مسخره و نوع نگاه

بقیه اشاره می‌کند و معتقد است که این نوع نگاه‌ها و تمسخرها هم به‌عنوان عوامل تسریع‌کننده به باشگاه‌های بدن‌سازی بوده است. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«همان مسخره بازی‌های همیشگی جامعه با شکم داشتن استایل مان هم نسبت به یک آدم چاق خیلی فرق می‌کرد لاغر بودیم شکم داشتیم این استایل کلاً خراب می‌شد ولی مورد دیگر خنده بچه‌ها قرار می‌گرفتیم و به این دلیل به باشگاه‌های بدن‌سازی مراجعه کردم».

مشارکت‌کنندگان اعتقاد دارند که انجام مستمر ورزش بدن‌سازی موجب این می‌شود که فرد اعتمادبه‌نفس بالاتری کسب کنند و امور زندگی را با اعتمادبه‌نفس بالاتر مدیریت کنند. علی‌هم‌آورد از جمله مشارکت‌کنندگانی است که به این موضوع اشاره می‌کند. این مشارکت‌کننده به‌خصوص به بحث اعتمادبه‌نفس اشاره می‌کند و معتقد است که از زمانی که به باشگاه‌های بدن‌سازی مراجعه کرده است اعتمادبه‌نفس بالاتری کسب کرده است. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«از زمانی که به باشگاه‌های بدن‌سازی رفته‌ام اعتمادبه‌نفس خوبی به دست آوردم. قبلاً آگه بهم می‌گفتم بیا این مبل رو جابجا کن بهونه می‌اوردم چون ضعیف بودم نمی‌خواستم این ضعفم مشخص بشه ولی الان بگن من میگم دست نزنید خودم جابجا می‌کنم. خوب این اعتماد به نفس و احترامیه برای من در خانواده».

شرایط زمینه‌ای (بستر)

شرایط زمینه‌ای یا بستر سلسله خصوصیات ویژه‌ای که به پدیده‌ای دلالت می‌کند؛ یعنی محل حوادث و وقایع متعلق به پدیده‌ای در طول پیوستار بعدی. شرایط زمینه‌ای یا بستر نشانگر یک سلسله شرایط خاصی است که در آن راهبردهای کنش و کنش متقابل صورت می‌گیرد. پس شرایط زمینه‌ای یا بستر به خصوصیات اشاره می‌کنند که پدیده در آن زیست می‌کنند و کنشگران بر اساس این بستر و شرایط به این دیدگاه رسیده‌اند.

از نظر مشارکت‌کنندگان بسترهای اجتماعی مختلف، باعث به وجود آمدن سبک،

ذائقه و سلیقه مختلف می‌شود. مشارکت‌کنندگان این پژوهش معتقدند که مدیریت بدن هم از این قاعده مستثنا نمی‌باشد، یعنی اینکه بر اساس بسترها و شرایط اجتماعی مختلف، میزان گرایش و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی و انجام ورزش بدن‌سازی، کم یا زیاد می‌شود. مشارکت‌کنندگان معتقدند که از جمله اصلی‌ترین بسترهای اجتماعی تأثیرگذار بر مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی، جو خانوادگی و شرایط و وضعیت خانوادگی می‌باشد. طبق نظر مشارکت‌کنندگان، خانواده به شیوه‌های مختلف می‌تواند بر مراجعه فرزندان به باشگاه‌های بدن‌سازی تأثیرگذار باشد. از جمله می‌توان به حضور افرادی در خانواده که سابقه انجام ورزش بدن‌سازی دارند و تشویق و ترغیب خانواده به انجام ورزش بدن‌سازی. طبق نظر مشارکت‌کنندگان از آنجایی که یک فرد در خانواده وجود داشته باشد که سابقه انجام ورزش‌های بدن‌سازی دارد و مراجعه افراد این خانواده به ورزش بدن‌سازی بیشتر است، چراکه این خانواده به خوبی با پیامدهای ورزش بدن‌سازی آشنا هستند و این خانواده آشنایی کاملی با روحیات افراد ورزشکار و بدن‌ساز دارند. از سوی دیگر مشارکت‌کنندگان معتقدند که تشویق و ترغیب یا ممانعت خانواده هم از جمله بسترهای خیلی مهم می‌باشد. چراکه در صورتی که فردی حتی علاقه زیادی به ورزش بدن‌سازی داشته باشد، اما والدین فرد و افرادی که در خانواده او وجود دارند، مانع مراجعه فرد به باشگاه‌های بدن‌سازی شوند، این فرد با چالش‌های زیادی روبرو می‌شود و میزان موفقیت فرد در انجام ورزش بدن‌سازی کاهش پیدا می‌کند، ولی اگر این شرایط در خانواده برعکس باشد، یعنی اینکه فرد با تشویق و ترغیب روبرو شود، میزان موفقیت فرد چندین برابر افزایش پیدا می‌کند و فرد می‌تواند خیلی راحت‌تر چالش و پیامدهای منفی ورزش بدن‌سازی را کنترل کند و این پیامدها را به حداقل ممکن برساند. همچنین مشارکت‌کنندگان به شرایط و وضعیت منزلتی و پایگاهی فرد هم از جمله بسترهای اشاره کرده‌اند که بر مراجعه فرد به باشگاه‌های بدن‌سازی نقش دارند.

از جمله موضوعات دیگری که مشارکت‌کنندگان بیان کرده‌اند، تشویق و ترغیب اعضای خانواده، دوستان و همسالان می‌باشد به نظر مشارکت‌کنندگان برخی از اعضای

خانواده و به خصوص والدین اصلی‌ترین مانع برای انجام ورزش بدن‌سازی می‌باشد؛ اما آنچه که مشارکت‌کنندگان اظهار کرده‌اند خانواده‌شان با این ورزش مشکلی نداشته و به نوعی تشویق کرده است. یکی از مشارکت‌کنندگان به اسم محمد در این رابطه معتقد است که نظر خانواده‌اش مثبت است، چون که اکثر خانواده‌اش ورزشکار هستند. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«نظرشون همه مثبت هست چون ورزشکار توی خانواده ما هم زیاد هست.
نظرشون هم مثبت هست فقط همیشه مخالف هستند با اینکه دارو مصرف کنیم.
داروی استروئیدی البته مکمل هم یکم مخالف هستم ولی خب بیشتر با استروئیدها
مخالف هستم.»

مشارکت‌کننده دیگری به اسم سهیل در این رابطه معتقد است که خانواده‌اش در اوایل شروع این ورزش مانعش می‌شدند ولی با گذشت زمان این موضوع رفع شده است. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«زمانی که تازه می‌خواستم این ورزش رو شروع کنم اکثر خانواده‌ام و به خصوص
پدرم مشکل داشت و نمی‌داشت به باشگاه بدن‌سازی بروم ولی من اصرار کردم و
الان این موضوع کاملاً برطرف شده است.»

مشوق بودن خانواده یکی دیگر از مباحثی می‌باشد که از نظر مشارکت‌کنندگان پیوند تنگاتنگی با مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی دارد. یکی از مشارکت‌کنندگان به اسم سینا معتقد است که اگر در خانواده فرد تشویق شود که ورزش بدن‌سازی را انجام دهد و موانعی ایجاد نکند تأثیر زیادی در انجام این ورزش دارد. این مشارکت‌کننده ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«خانواده‌ها اصلی‌ترین مشوق برای انجام ورزش‌های بدن‌سازی هستند. اگر
خانواده‌ها تشویق کنند که بچه‌شان به باشگاه‌های بدن‌سازی بروند مطمئناً فرد به
این باشگاه‌ها می‌رود. خانواده خودم در شروع این ورزش خیلی تأثیرگذار بوده‌اند
و به نظرم اصلی‌ترین مشوقم خانواده‌ام بوده‌اند.» یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان

ادراک خود به این شکل بیان می‌کند: «نظرشان خانواده‌ام در مورد انجام ورزش‌های بدن‌سازی مثبت است و مشکلی ندارند تازه اکثر اوقات مشوق هم هستند».

مشارکت‌کنندگان همچنین به سابقه انجام بدن‌سازی در خانواده اشاره می‌کنند و معتقد هستند که در خانواده‌های که قبلاً یک عضو یا چند عضو سابقه مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی داشته‌اند، میزان تشویق و ترغیب متفاوت می‌باشد و در این خانواده‌ها میزان گرایش به ورزش‌های بدن‌سازی هم بیشتر است. در این مورد حمید معتقد هستند که در این خانواده‌های، والدین کمتر موانعی برای انجام ورزش بدن‌سازی برای فرزندانشان ایجاد می‌کند. حمید ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند:

«من دایم اینا بدن‌سازی بودن دیگه به خاطر اینا از بچگی می‌رفتیم باشگاه دیگه از تقریباً بیست سالگی دیگه به طور حرفه‌ای کار می‌کردیم و خانواده‌ام به خاطر همین از همان بچگی تشویق می‌کردند که به باشگاه‌های بدن‌سازی بروم».

مشارکت‌کننده دیگری به اسم رضا ادراک خود را به این شکل بیان می‌کند: «قبلاً در خانواده‌ام، یکی از برادرم ورزش‌های بدن‌سازی رو انجام داده است و هنوز هم انجام می‌دهد. این موضوع باعث شد که اعضای خانواده‌ام من رو هم تشویق به انجام ورزش‌های کرده‌اند. اگرچه برادرم تعریف می‌کرد که در اوائل شروعش، پدرم مخالف انجام ورزش‌های بدن‌سازی بود».

استراتژی‌ها

مشارکت‌کنندگان پژوهش نسبت به پدیده هسته پژوهش واکنش‌های متعددی داشته‌اند که از جمله می‌توان به دو واکنش مقایسه اجتماعی خود با دیگران و رضایت از بدن و مقایسه اجتماعی خود با دیگران و عدم رضایت از بدن اشاره کرد؛ یعنی اینکه یکی از استراتژی‌های مشارکت‌کنندگان مقایسه بدن و ظاهر خود با افراد برجسته می‌باشد. مقایسه ظاهر با دیگران از جمله اصلی‌ترین استراتژی‌هایی می‌باشد که مشارکت‌کنندگان در این

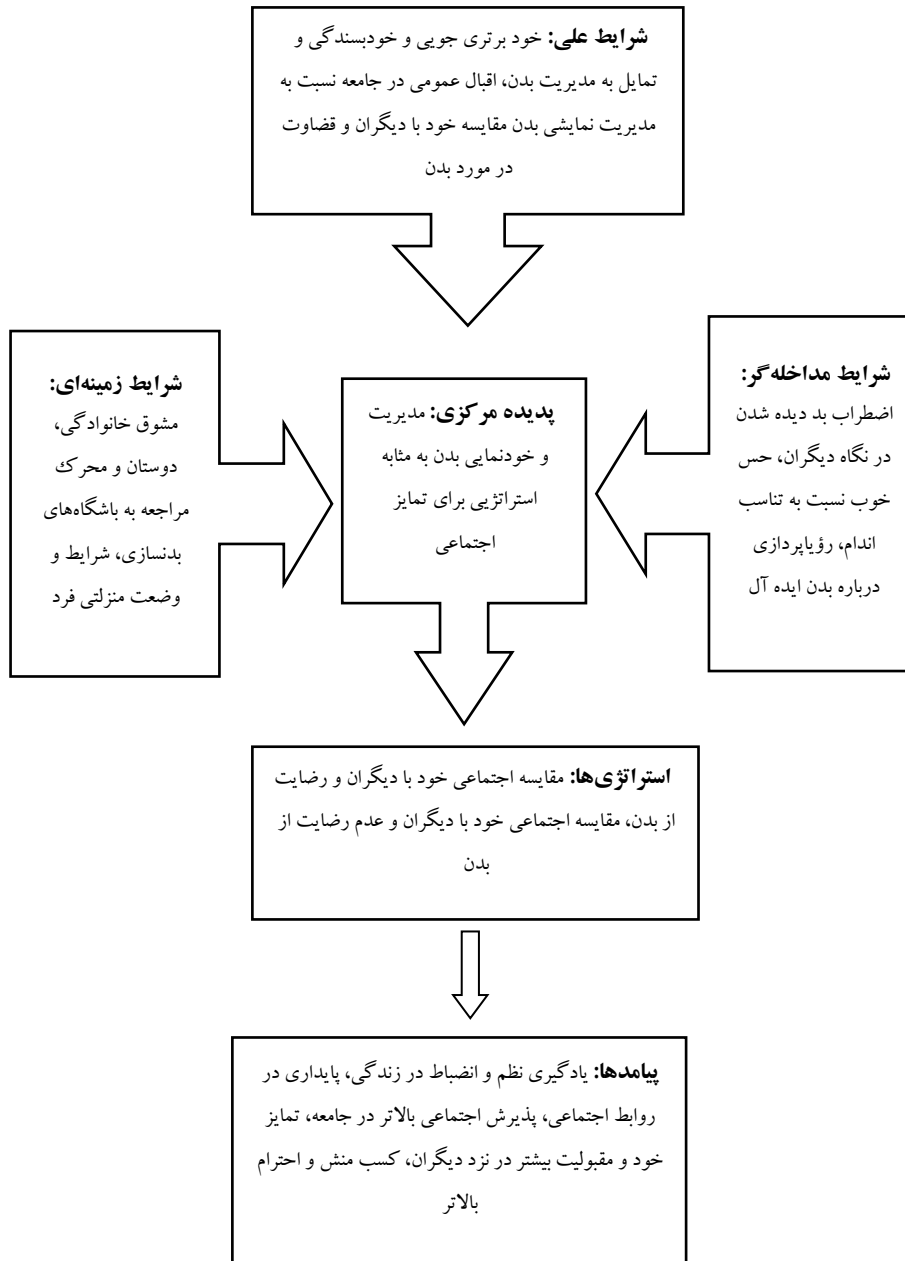
پژوهش ذکر کردند. مشارکت‌کنندگان معتقد هستند که در طول بدن‌سازی گرایش روزافزونی به مقایسه با افراد موردنظر داشتند و تمام سعی‌شان این بوده است که بدنی شبیه فرد موردنظر داشته باشند. از سوی دیگر، افرادی که در اطراف این مشارکت‌کنندگان بودند هم همین نوع گرایش را داشتند. پس این مشارکت‌کنندگان تلاش می‌کردند تا به این ایده آل‌های ذهنی یا تیپ‌های ایده‌آلی که تعریف کرده‌اند برسند. همچنین یکی دیگر این استراتژی‌های می‌توان به دل‌نگرانی‌های مربوط به ظاهر اشاره کرد. بر این اساس می‌توان گفت که مشارکت‌کنندگان نگرانی‌های زیادی در مورد ظاهر و بدن خود داشتند و سعی می‌کردند با انواع استراتژی‌ها مثل رژیم‌های غذایی و تمایل به داروهای نیروزا این نوع دل‌نگرانی‌ها را کاهش دهند. این نوع پدیده پیامدهای متعددی دارد که از جمله می‌توان به پیامدهای مثل مصرف‌نمایی و تجمل‌گرایی، پیدایش حس خود برترینی و خودشفیته‌گی، حس تحقیرگرایی نسبت به دیگران، تمایل نامطلوب و بی‌رویه به بدن‌سازی، مصدومیت‌های مداوم بدنی، گرایش به مصرف انواع داورهای نیروزا اشاره کرد.

پیامدها

پیامدها، نتایج استراتژی‌هایی هستند که کنشگران آن‌ها را در مواجهه با پدیده مرکزی و شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر اتخاذ می‌کنند. بر این اساس می‌توان به پیامدهای زیر اشاره کرد. در مورد پیامدهای که مشارکت‌کنندگان ذکر کرده‌اند، می‌توان گفت که این پیامدها در دو طیف پیامدهای مثبت و پیامدهای منفی هستند. پیامدهای مثبت شامل مواردی هستند که انجام ورزش بدن‌سازی و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی باعث به وجود آمدن آن‌ها می‌شوند و فرد احساس می‌کند که خصیصه مثبتی در او شکل گرفته است. از نظر مشارکت‌کنندگان آثار مثبت انجام ورزش بدن‌سازی شامل موارد متعددی می‌باشد که می‌توان به چند جنبه مثبت اشاره کرد. از نظر مشارکت‌کنندگان یکی از آثار مثبت انجام ورزش بدن‌سازی، احساس شادابی در زندگی می‌باشد؛ یعنی اینکه مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی و انجام مداوم ورزش بدن‌سازی باعث می‌شود که فرد زندگی مطلوب‌تر و شاداب‌تری در جامعه داشته باشد. همچنین به مواردی مثل افزایش تعاملات اجتماعی و

یادگیری نظم و انضباط هم می‌توان به‌عنوان پیامدهای مثبت انجام ورزش بدن‌سازی اشاره کرد. طبق ادراک و تجربه مشارکت‌کنندگان، علاوه بر سایر پیامدهای مثبت، انجام این ورزش، میزان تعاملات اجتماعی فرد را در جامعه گسترش می‌دهد. همچنین به پیامدها مثبت دیگر اشاره کرده‌اند که می‌توان به نظم و انضباط اشاره کرد.

اما علاوه بر پیامدهای مثبت، پیامدهای منفی هم مشارکت‌کنندگان اشاره کرده‌اند. این پیامدها از نظر مشارکت‌کنندگان بیشتر، جنبه بدنی و شامل انواع مصدومیت‌ها و انواع آسیب‌های بدنی می‌باشد. پس طبق ادراک و تجربه مشارکت‌کنندگان پیامدهای منفی انجام ورزش بدن‌سازی، بیشتر شامل انواع مصدومیت بدنی می‌شود، یعنی اینکه ورزش بدن‌سازی و عدم انجام اصولی این نوع ورزش، بر فرد ورزشکار، انواع مصدومیت‌ها تحمیل می‌کند و طبق ادراک مشارکت‌کنندگان، برخی از این مصدومیت‌ها باعث می‌شود فرد تا سالیان دراز با این درد دست‌وپنجه نرم کنند.

شکل ۱. مدل پارادایمی نظریه بنیادی مدیریت بدن

Figure 1. Paradigm model grounded theory of body management

بحث و نتیجه‌گیری

در این مقاله سعی شده است به علل، زمینه‌ها و پیامدهای گرایش جوانان به ورزش بدن‌سازی پرداخته شود. با توجه به داده‌های پژوهش می‌توان گفت که از نظر این مشارکت‌کنندگان مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی و انجام دادن ورزش بدن‌سازی به مثابه نوعی خودنمایی بدن و استراتژی‌ای برای تمایز اجتماعی است. لذا قضیه اصلی مستخرج از تحقیق حاضر را می‌توان به این صورت بیان کرد: انجام ورزش بدن‌سازی تابعی مثبتی از خودنمایی بدنی به مثابه استراتژی‌ای برای تمایز اجتماعی است. بر این اساس و با توجه به داده‌های پژوهش می‌توان گفت که از ویژگی‌های اصلی دنیای که در آن قرار داریم؛ ویژگی دیده شدن و در معرض دید بودن یا همان خودنمایی و مصرف‌نمایی است. بصری‌شدن منبع اصلی برقراری ارتباط و به کار بستن معناها شده است؛ یعنی اینکه افراد سعی می‌کنند با نوع مصرف خودشان، هویت و پایگاه اجتماعی خود را به نمایش بگذارند و از سوی دیگر با این نوع مصرف به دنبال تمایز خود با دیگران هستند. در چنین وضعیتی شیوه‌های زندگی اساساً از رهگذر نمایش دائماً در حال تغییر سطح ظاهری ایجاد می‌شوند. بنابراین، اولاً اهمیت قطعی ظواهر و نمادهای تصویری از آنجا ناشی می‌شود که منبع اساسی تعیین معنای هر چیز همان ظاهر آن چیز خواهد بود و دوم اینکه اعضای جامعه جدید که به اهمیت ظواهر وقوف یافته‌اند، اهمیت بسیار زیادی به نظارت و مراقبت از ظواهری خواهند داد که تحت کنترل و در حوزه قدرت آن‌ها قرار دارد. مدیریت بدن هم طبق نظر مشارکت‌کنندگان هم از این قاعده مستثنا نمی‌باشد و طبق نظر مشارکت‌کنندگان از جمله اصلی‌ترین حوزه و زمینه‌ای باشد که تبدیل به نوعی کالا مصرفی شده است. لذا، بدن به منزله مستقیم‌ترین و در دسترس‌ترین منبعی می‌باشد که می‌تواند حامل و خودنمایی و بازنمایی تفاوت‌های شیوه‌های زندگی باشد. انسان‌ها به جذب و تأیید اجتماعی اهمیت زیادی می‌دهند و به دنبال جلب توجه هستند؛ و از آنجایی که بیشتر افراد بر اساس ظاهر دیگران را قضاوت می‌کنند، یکی از روش‌های جلب توجه داشتن بدن و ظاهر منظم و آراسته می‌باشد. به همین دلیل افراد به ظاهر خود بیشتر رسیدگی می‌کنند. پس می‌توان

گفت یکی از دلایل اصلی این نوع خودنمایی، ایجاد تمایز بین خود و دیگران و کسب قدرت، منزلت و مقبولیت اجتماعی بیشتر می‌باشد. این یافته، با یافته‌های پژوهش کورتیس و لومانس (۲۰۱۴)، جعفری و همکاران (۲۰۲۰)، نادریان و پژوهان (۲۰۱۹)، نوروزی و همکاران (۲۰۱۸)، آقایی و خلیلی (۲۰۱۷) و نوری و محسنی تبریزی (۲۰۱۶) هم‌راستا می‌باشد؛ یعنی اینکه در این پژوهش‌ها هم به این نتیجه رسیدند که مقایسه ظاهر و کسب مقبولیت اجتماعی از عوامل اصلی گرایش به بدن‌سازی و مدیریت بدن می‌باشد. همچنین در این رابطه گیدنز معتقد است که بازتابندگی خود در جامعه امروز آن‌قدر زیاد است که حتی جسم افراد تحت تأثیر این بازتابندگی خود است؛ به عبارت دیگر، جسم مادی یک جسم بیرونی تلقی نمی‌شود که خارج از هرگونه کنترل درونی ایفای نقش کند، بلکه ارتباط کاملی بین توسعه جسمانی و شیوه زندگی به چشم می‌خورد. در دنیای مدرن امروزی بدن انسان به شکل پدیده‌ای درآمده است که می‌توان آن را موضوع انتخاب‌ها و گزینش‌های مختلف قرار داد.

از نگاه گیدنز واقعیت این است که ما بیش‌ازپیش مسئول طراحی بدن خویش می‌شویم و هرچه محیط فعالیت‌های اجتماعی ما از جامعه سنتی فاصله بگیرد، فشار این مسئولیت را بیشتر احساس می‌کنیم؛ بنابراین، امروزه بدن افراد نمایانگر هویت متمایز بین آنان شده است که اشخاص از خود به نمایش می‌گذارند؛ یعنی افراد با نوع مدیریتی که بر بدن خود دارند هویت شخصی متمایزی را نیز در معرض دید دیگران قرار می‌دهند؛ در واقع، بدن افراد در مدرنیته متأخر مولد هویت متمایز بین آنان شده است. بر این اساس و با توجه به یافته‌های پژوهش که هم‌راستا با نظریه گیدنز در مورد مدیریت بدن می‌باشد می‌توان گفت که یکی از استراتژی‌های جوانان برای مدیریت بدن، مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی می‌باشد. در این باشگاه‌ها، این جوانان سعی می‌کنند با دست‌کاری در فرم بدن به بدن مدنظر خود دست پیدا کنند. خودنمایی و رضایت از فرم و استایل بدنی برای این مشارکت‌کنندگان از اهمیت زیادی برخوردار بوده است و دلیل مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی را به همین امر یعنی دستیابی به فرم بدنی دلخواه و مدیریت مطلوب بدن منوط

می‌دانستند. بر این اساس مدیریت بدن و مراجعه به باشگاه‌های بدن‌سازی را نوعی دستیابی به هویتی خاص قلمداد می‌کردند و از این نوع هویت رضایتی بالایی از خود نشان داده‌اند. از سوی دیگر طبق نظریه بوردیو می‌توان گفت که هدف مدیریت بدن اکتساب منزلت تمایز و پایگاه می‌باشد. بوردیو در تحلیل خود از بدن به کالایی شدن بدن در جوامع اشاره می‌کند که به صورت سرمایه فیزیکی ظاهر می‌شود و تولید آن در گرو رشد و گسترش بدن به گونه‌ای است که بدن حامل ارزش در زمینه‌های اجتماعی باشد. او معتقد است بدن به منزله شکل جامعی از سرمایه فیزیکی در بردارنده منزلت اجتماعی و اشکال نمادین متمایز است. بر این اساس و وفق نظریه بوردیو می‌توان گفت که اصلی‌ترین نیروی انگیزشی این مشارکت‌کنندگان در مدیریت بدن، تمایز پایگاه و منزلت و دستیابی به منزلت و پایگاه مطلوب‌تر در جامعه می‌باشد. بر این اساس می‌توان گفت که مشارکت‌کنندگان مدیریت و دستیابی به فرم ایده‌آل را به مثابه استراتژی در نظر می‌گیرند که فرایند دستیابی به منزلت و پایگاه مطلوب‌تر در جامعه در تسهیل می‌کنند و این امر موجب می‌شود که فرد در جامعه از منزلت و پایگاه اجتماعی بالاتری برخوردار شود و از مقبولیت بالاتری در جامعه برخوردار شود

سهم نویسندگان: در پژوهش حاضر فرآیند گردآوری و کدگذاری داده‌ها بر عهده نویسنده اول و تحلیل، نگارش و تبیین یافته‌ها توسط نویسنده دوم انجام شده است.

تشکر و سپاسگزاری

بدین وسیله از زحمات آقای دکتر جواد نعمتی که در معرفی مشارکت‌کنندگان یاریگر ما بودند قدردانی می‌گردد.

ORCID

Majid Movahed

Mohsen Arameshpour

 <http://orcid.org/0000-0001-6891-8545>

 <http://orcid.org/0000-0002-7244-8459>

References

- Aghaie, A. Khalili, M. (2017). Tematic Analysis of body management among youth girls and women in Tehran. *Nayional conference of new approaches humanity in 21 Century. Rasht: Imam Sadegh University.*
- Ahmadi, E. Samad, A. Afshar, S. Bonyad, L. (2106). Sociological Explication of Body Management and its Relation with Social and Cultural Factors in Girls and Women in Tabriz City. *Quarterly Journal of Womenstudy*, Number 13, Spring 2016. [in Persian].
- Babayi, R. taheri. M. (2012). *Sociology of dody: Cultural Socioloy and everydaylife*. Tehran: Arvan Publications. [in Persian].
- Curtis and C., & C, Loomans. (2012). "Friends, family, and their influence on body image dissatisfaction". *Women's Studies Journal*. Year7, Volume: 28, (2): 39-56.
- Devrim, A. Pelin, B. and Nobuko, H. (2018). "Is There Any Relationship between Body Image Perception, Eating Disorders, and Muscle Dymorphic Disorders in Male Bodybuilders". *American Journal of Men's Health*. Volume: 12, Issue: 5, page(s): 1746-1758.
- Ekhiasi, E. Rastegar, Y. Rasekhi, Z. (2019). Meta-analysis of the studies regarding social construction of body in Iranian society (Case study: native research papers 2008-2017). *Quarterly Journal of cultural reaserchsocaiety*, Number 3, Fall 2016. [in Persian].
- Faramarziani, S. Ghaffari Azar, D. (2018). The Impact of Mass Media Consumption on Body Management: A Case Study of Youths Living in Urmia. *Quarterly Journal OF Social sciences*. Number 27, Winter 2018. [in Persian].
- Ghaderi, T. maryam Seyfi, M. (2012). Factors Related to Impression Management. *Quarterly Journal Welfare Planning and Social Development in Iran.*, Number 5, Winter 2012. [in Persian].
- Giddens, A. (2016). *Sociology*, translated by Houshang nayebi, Tehran: Nashrni. [in Persian].
- Jafari, Z. Movahhed, M. Zahed Zahedani, S. Ghaffari Nasab, E. Men's Cosmetic Surgery in Tehran; A Dialectical Study of Agent and Structure based on Critical Realism. *Quarterly Journal Cultural socialstudy.*, Number 35, Spring 2020. [in Persian].
- Keivanara, M. (2007). *Medical Socielogy*. University of Medical Sciences. Isfahan Publications. Esfahan: [in Persian].
- Le Breton, D. (2012). *Sociology of dody*. translated by Naser fakouhi, Tehran: Sales Publications. [in Persian].
- Marshall, K, Chamberlain, K. & Hodgetts, D. (2020). "Male bodybuilders on Instagram: negotiating inclusive masculinities through hegemonic masculine bodies". *Journal of Gender Studies*.
- McGuinness, S., & Taylor, Joanne E (2016). "Understanding Body Image

- Dissatisfaction and Disordered Eating in Midlife Adults*". New Zealand Journal of Psychology, 1(45), 1-12.
- Mohammadpour, A. (2012), *qualitative research method: Against method1* , Tehran: Sociologists Publications. [in Persian].
- Mohsenzadeh, R. Atabak, M. Arabpour, E. (2015). Representation of identity thorough body in bodybuilding gyms in Tehran (case study: five body-building gyms in Tehran). *Quarterly Journal Interdisciplinary Studies in the Humanities*. Number 17, Winter 2015. [in Persian].
- Naderian, M. Pazhouhan, F. (2019). A Sociological Analysis of Factors Affecting the Tendency of Youth to Manage the Body (Case study: 16-18 youth in Isfahan). *Quarterly Journal Strategic Research on Social Problems in Iran*., Number 27, Winter 2016. [in Persian].
- Norozi, A. Maleki, A. Mehraban, Ghasem, M. (2018). Investigating the effect of body image and body management on women's sports participation in Ilam province. *Journal of Applied Sociology*. Vol. 29, Issue 4, No. 72, Winter, 2019.
- Nouri, A. Mohsenitabriz, A. (2016). A Sociological Explanation Of The Impact Of Social Factors On The Body Management Among Men 18 To 45 In Tehran With Emphasis On Self-Presentation. *Quarterly Journal Iranian Journal of Social Problems*. Year 7, Number 2, Winter and fall 2016. [in Persian].
- Nouri, A. Mohsenitabriz, A. (2019). Sociological Explanation of Factors Affecting Body Management (Case Study: Men between 18 and 45 years old in Tehran). *Quarterly Journal of Social and cultural change*. Number 2, Winter 2019. [in Persian].
- Parker, J. (2007). *Struturation*, translated by Hossein Ghazeeian, Tehran: Nashrni. [in Persian].
- Patton, M.Q. (2002). *"Qualitative research & Evaluation Methods"* (3rd Ed). Thousand Okas, CA: Sage.
- Pickett, T. C., Lewis, R. J., Cash, T. F. (2005). *"Men, muscles, and body image: comparisons of competitive bodybuilders, weight trainers, and athletically active controls"*. Sports Med. (39), 217 – 222.
- RostamI, N. Rad, F. (2018). Sociological Explanation of Body Management among Female Athletes. *Quarterly Journal of Women Social and Psychological Studies*. Vol.17, No.1, Spring 2019. [in Persian].
- Strauss, Anselm L, Corbin, J. (2012). *Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques*. translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Nashrni. [in Persian].
- Turner, B. S. (2009). *"The Sociology of the Body"*, in, Bryan s. Turner (Eds). The new Blackwell companion to social theory. Blackwell Publishing Ltd.
- Zanimoghadam, M. Mirzaei, N. Bairanvand, H. (2017). Womeen and

body management: a qualitative study in bodybuilding clubs in tehran. *Quarterly Journal of Society Culture Media*. Vol. 7, Spring 2017. [in Persian].

Zeynolabedin Jafari 1 Majid Movahhed 2 Seyyed Saeed Zahed Zahedani 3 Esfandiar Ghaffari Nasab

Ziapour, A. Bagherian.M. (2012). Affecting Social factor on body management among youth of Gilanharb. *Quarterly Journal sociology Iranian of Social Problems*. Vol. 5, Spring 2017. [in Persian].

استناد به این مقاله: موحد، مجید، آرامش پور، محسن. (۱۴۰۰). زمینه‌ها و پیامدهای گرایش جوانان به ورزش بدن‌سازی: مطالعه‌ای در شهر شیراز، فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۸(۹۳)، ۲۰۱-۲۳۴.

DOI: 10.22054/QJSS.2022.64136.2449

Social sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...